

16.9.2014

Dnro:464/D.a.5/2014

Lapin liitto

Mervi.nikander@lapinliitto.fi

PL 8056

96101 Rovaniemi

Asia: Saamelaiskäräjien esitykset Lappi-sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan ja Lapin maakunnan yhteistyöasiakirjaan kaudelle 2015-2016.

Viite: Lapin liiton valmistelupyyntö 22.8.2014.

1. Johdanto

Lapin liitto on pyytänyt saamelaiskäräjiltä lausuntoa Lappi-sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaksi vuosille 2015-2016. Kaksivuotisessa toimeenpanosuunnitelmassa esitetään keskeisimmät maakuntaohjelmaa kahtena seuraavana vuonna toteuttavat toimet, hankkeet sekä hankekokonaisuudet. Samassa yhteydessä laaditaan Lapin maakunnan yhteistyöasiakirja vuosille 2015-2016. Yhteistyöasiakirjassa osoitetaan rakennerahastovarojen kohdentuminen rahoittaville viranomaisille sekä keskeiset rakennerahastovaroin toteutettavat hankekokonaisuudet.

Esitettävät hankkeet tulee olla rahoitusvalmiita, joissa omarahoitusosuuden ja julkisen rahoituksen osuus ovat selviä.

Lisäksi toimeenpanosuunnitelmassa voidaan kiinnittää huomiota edunvalvontaan liittyviin tarpeisiin.

Saamelaiskäräjien hallitus on hyväksynyt kokouksessaan 16.9.2014 seuraavat esitykset Lappi-sopimuksen saamelaiskulttuuriosion toimeenpanosuunnitelmaksi sekä esitykset Lapin maakunnan yhteistyöasiakirjaan.

Saamelaiskäräjät esittää, että keskeisistä saamelaisia koskevista toimenpiteistä ja tavoitteista laaditaan erillinen tiivistelmä saameksi ja suomeksi ja eri rahoitusmahdollisuuksista tiedotetaan aktiivisemmin. Monet toimijat eivät osaa hakea rahoitusta hankkeilleen eivätkä tiedä, millaisia saamelaiskulttuuria tukevia hankkeita rahoitusmomentit tukevat. Saamelaiskäräjät esittää, että Lapin liitto ja Lapin Ely-keskus järjestäisivät saamelaisten kotiseutualueella eri saamelaistoimijoille EU-rahoituspäivän, jossa käsiteltäisiin EU-rahoituksen eri mahdollisuuksia, rahoituksen myöntämisen painopisteitä, esimerkkejä hyvistä hankkeista ja ruohonjuuritason toimijoiden mahdollisuuksia hakea EU-rahoitusta. Tapaamisen yhteydessä eri tahot voisivat verkostoitua ja alkaa suunnitella yhteisiä hankehakemuksia. Jotta Lappi-sopimuksen saamelaiskulttuuriosio voi toteutua, sen toimeenpanossa täytyy olla mukana hankkeiden osalta saamelaiskäräjien lisäksi myös saamelaisosapuolia/-instituutioita, kuntia ja kansalaisjärjestöjä. Tämän vuoksi Lappi-sopimuksen ja toimeenpanosuunnitelman tavoitteista tiedottaminen on hyvin tärkeää.

2. Edunvalvontaa koskevat esitykset

Edunvalvonnan osalta ratkaisevaa on eduskuntavaalien jälkeen valittavan hallituksen hallitusohjelman valmistelu. Seuraavalla eduskuntakaudella toimeenpannaan merkittäviä tämän

eduskunnan tekemiä päätöksiä sekä kehitetään lainsäädäntöä kiristävissä taloudellisessa tilanteessa. Mikäli Lapin liitolta tulee esityksiä seuraavan hallitusohjelman valmisteluun, saamelaiskäräjät esittää, että se kuulee saamelaiskäräjiä asian valmistelussa ja huomioi maakuntaohjelman saamelaiskulttuuriosion toimeenpanon esityksissään.

Lappilaisten elämään eniten vaikuttaa kenties sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus. Saamelaiskäräjät pitää hyvin valitettavana, että saamelaiskäräjiä ei ole osallistettu Lapin Sotemallin valmisteluun ja tämän puutteen korjaamiseksi se esittää, että saamelaiskäräjät osallistutetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämis- ja edunvalvontatyöhön Lapissa. Saamelaiskäräjät näkee, että yhteistyötä ja yhteisymmärrystä olisi mahdollista lisätä edunvalvonnan ja yhteistyön osalta Lapin liiton ja saamelaiskäräjien kanssa ja että lähitulevaisuuden haasteet ja saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuuden turvaaminen edellyttävät yhteistyön tiivistämistä.

Saamelaiskäräjät esittää, että toimeenpanosuunnitelmaan lisätään, että *edunvalvonnassa kunnioitetaan saamelaisten perustuslaillista kulttuuri-itsehallintoa ja oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin. Saamelaisten kotiseutualueella ja saamelaiskulttuuria koskevien edunvalvonta-asioiden osalta tehdään yhteistyötä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa. Edunvalvonnassa kiinnitetään erityisesti huomioita saamelaisten kotiseutualueen erityisolosuhteisiin ja laadukkaiden saamenkielisten palvelujen turvaamiseen ja kehittämiseen ja erityistarpeiden huomioimista valtionavustuksissa ja lainsäädännössä.*

3. Esitykset Lappi-sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan

3.1. Kuntien esitykset

Saamelaiskäräjät esittää, että Lapin liitto toimittaa saamelaiskäräjille lausuntoa varten toimeenpanosuunnitelmaan esitetyt sellaiset hankkeet, joiden on tarkoitus toimeenpanna Lappi-sopimuksen saamelaiskulttuuriosiota. Tämä on hyvin perusteltua siksi, että laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) on säädetty saamelaiskäräjille lakisääteinen velvollisuus laatia Lapin maakuntaohjelman saamelaiskulttuuriosio (32 §). Saamelaiskäräjien tulee voida arvioida, että tukevatko esitetyt toimenpiteet toimeenpanosuunnitelmassa saamelaiskulttuuriosion toimeenpanoa.

Saamelaiskäräjät kiinnittää huomiota myös siihen, että hankkeiden osalta tulee huomioida alueellinen tasapaino, eli saamelaiskulttuuriosion toimeenpanemisessa tulee huomioida hankkeiden sijoittuminen eri puolille saamelaisten kotiseutualueella sekä kolme saamessa puhuttavaa saamen kieltä.

Saamelaiskäräjät on saanut Utsjoen kunnalta kolme kunnan esittämää hanketta.

Hanke 1 Áilegas giellasiida / Saamen kielen ja kulttuurin keskus Áilegas tukee saamelaiskulttuuriosio toimeenpanoa ja saamelaiskäräjät esittää hankkeen ottamista Lappi-sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukana hanke on ensiarvoisen tärkeä.

Utsjoen kunta esittää myös kahta muta hanketta Áilegas-keskuksen toimintaan liittyen: Čuojat Juoigga Livduu Leud'de! (saamelaismusiikin aikuiskoulutus) ja Áilegas-keskuksesta innovatiivinen oppimis- ja palveluympäristö – hanke. Hankkeet tukisivat Áilegas-keskuksen palvelujen kehittymistä.

Saamelaiskäräjät haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että hankkeiden rahoituksen osalta on pyrittävä alueelliseen tasapainoon ja saamelaisten kotiseutualueen tasa-arvoiseen kohteluun hankkeiden osalta, eli koko kaksivuotiskautena tulisi olla tuettuja hankkeita myös muissa saamelaisten kotiseutualueen kunnissa. Saamelaiskäräjien tietoon ei ole saatettu mahdollisia Enontekiön, Inarin ja Sodankylän kunnan hankkeita saamelaiskulttuuriin liittyen.

3.2. Saamelaiskäräjien hanke-esitykset toimeenpanosuunnitelmaan, joissa saamelaiskäräjät on päätoteuttajana tai joiden edistämiseen saamelaiskäräjät on sitoutunut

Kappaleessa esitetyt hankkeet ovat sellaisia, joiden suunnittelu – ja rahoitussuunnitelma on pitkällä ja hankkeet on tarkoitettu toteutettavaksi. Saamelaiskäräjät on sitoutunut hakemaan niihin rahoitusta tai olemaan mukana hankkeen toteutuksessa. Hankkeet on tarkoitettu toteutettavaksi seuraavalla kaksivuotiskaudella. Saamelaiskäräjien resurssitilanteesta johtuen saamelaiskäräjillä ei ole mahdollisuuksia hallinnoida useita hankkeita samanaikaisesti eikä saamelaiskäräjien hankkeet ole riittäviä yksinään saamelaiskulttuuriosion toimeenpanemiseksi.

3.2.1. Sámi Giellagáldu

Strateginen valinta II: Rakennemuutokseen vastaaminen – themä pois

Saamelaiskulttuuriosion strateginen valinta: Kieli ja kulttuurinen rikkaus

Tavoitetilä 2017: Saamelaisten kotiseutualueen saamenkielinen palveluverkosto on ajanmukaisesti kehittynyt ja saamen kielen säilyminen on turvattu

Sámi Giellagáldu on Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston ja Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjien hanke saamen kielten ammatti- ja resurssikeskuksen perustamiseksi. Keskukseen kuuluvat viiden eri saamen kielen – etelä-, luulajan-, pohjois-, inarin- sekä koltan-saamen – kielityöntekijät ja -kielijaostot. Keskusta ei perusteta fyysisenä yksikkönä, vaan toiminnot on hajautettu hankkeeseen osallistuvien maiden kesken eri toimipisteisiin.

Hankkeen tavoitteena on

- 1) Varmistaa saamenkielen säilyminen moderniin yhteiskuntaan soveltuvana kielenä.
- 2) Vahvistaa ja kehittää saamen kielten kieliyhteistyötä.
- 3) Vahvistaa ja kehittää saamen kieliä siten, että kunkin kieliryhmän omat tarpeet, haasteet ja resurssit otetaan huomioon.
- 4) Saamen kielten rikastuttaminen ja turvaaminen tulevaisuutta varten.

Hankkeen tavoitteiden mukaiset keskeisimmät toimenpidekokonaisuudet ovat

- 1) Perustaa pysyvä saamen kielten kieli- ja resurssikeskus.
- 2) Kielenkäyttäjille suunnattujen kielipalveluiden tarjoaminen, ohjeistus ja neuvonta.
- 3) Huolehtia saamen kielten kielenhuollosta, kielten kehittämisestä, terminologiatyöstä, normituksesta ja nimistöpalvelusta.

Hakija/toteuttaja: Saamelaiskäräjät

Toiminta-alue: Hankkeessa toimitaan pääasiassa saamelaisten kotiseutualueella.

Hankkeen toteutusaika: 1.1.2015–31.12.2017

Hankkeeseen palkattava henkilöstö

Hankkeeseen palkataan Suomessa projektipäällikkö, projektisihteeri, koltansaamen kielityöntekijä, inarinsaamen kielityöntekijä ja pohjoissaamen kielityöntekijä.

Arvio budjetista

Hankkeen kokonaisbudjetti ajalle 1.1.2015 – 31.12.2017 arvioidaan olevan noin 3,3 euroa, josta Suomen osuuden noin 1 089 822 euroa. Alla olevassa taulukossa on Suomen hankepartnerin budjetti.

Kustannuslaji	2015	2016	2017	Kustannukset yhteensä
Hankehenkilöstö	270 041	270 041	270 041	810 122
Ulkopuoliset palvelut	20 300	20 300	20 300	60 900
Investoinnit	4 200	500	500	5 200
Toimitilakustannukset	30 500	30 500	30 500	91 500
Matkat ja majoitus	29 250	29 250	29 250	87 750
Muut kustannukset	11 700	11 200	11 700	34 600
Kustannukset yhteensä Suomi	365 990,56	361 790,56	362 290,56	1 090 071,68

Rahoitussuunnitelma

Hanke pyritään toteuttamaan Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjien yhteisenä Interreg-hankkeena, jossa rahoituksen pääosa (65%) tulee Interreg- Nord 2014-2020 ohjelmasta. Rahoitushakemusta valmistellaan parhaillaan. Suomen kansallinen vastinrahoitus muodostuu saamelaiskäräjien ja mahdollisesti Lapin liiton, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Oikeusministeriön rahoitusosuuksista.

3.2.2. Tälvvsijdd – elävän kolttsaamelaisen kulttuurin keskus

Strateginen valinta II: Rakennemuutokseen vastaaminen – tehemä pois

Saamelaiskulttuuriosion strateginen valinta: Tälvvsijdd – elävän kolttsaamelaisen kulttuurin keskus

Kolttakulttuurikeskushankkeen tarkoituksena on luoda kolttsaamelaisille paremmat edellytykset omaehtoisesti ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan.

Kolttakulttuurikeskuksen keskeiset käyttäjät ovat Kolttakulttuurisäätiö, Saamelaismuseosäätiö, kolttien kyläkokous, saamelaiskäräjät ja Metsähallitus. Ilman sitoumusta ovat vielä Saamelaisalueen koulutuskeskus, Yle Sápmi, Suomen ortodoksinen kirkko ja Inarin kunta. Kolttsaamelaisilta puuttuvat tällä hetkellä riittävät tilat oman kulttuurin ja kielen kehittämiseen ja ylläpitämiseen.

Hankkeen toteuttajana ja omistajana toimii Kolttakulttuurisäätiö, joka vastaa hankkeen investoinnista ja perii toimijoilta investointinsa perustuvaa vuokraa. Kolttakulttuurisäätiölle on myönnetty avustusta Lapin ELY-keskuksesta, jossa osarahoitus tulee Euroopan maaseudun kehittämissuunnitelman rahoituksesta kolttakulttuurikeskuksen valmistelua ja sisällön suunnittelua varten yhteensä 39 447 €

Hankkeen suunniteltu aikataulu on seuraava: rahoitusjärjestelyt ja suunnittelijavalinnat vuonna 2014-2015, rakennussuunnittelu vuonna 2015 ja toteutus vuonna 2016-2017. Rakennuksen tulisi olla valmis syyslukukauden alkaessa vuonna 2017.

Hakija/toteuttaja: Kolttakulttuurisäätiö
Toiminta-alue: Sevettijärvi, Inarin kunta
Hankkeen toteutusaika: 2015-2017

Talousarvio:
Perustamiskustannukset 3781 000 euroa
Rahoituslähteet: suunnitteluvaiheessa

3.2.3 Saamelaiselinkeinojen kehittäminen ja elinkeinorahaston perustaminen –esiselvitys

Strateginen valinta II: Rakennemuutokseen vastaaminen – tehemä pois

Saamelaiskulttuuriosion strateginen valinta: Elinvoimaiset perinteiset elinkeinot ja perinteinen tieto

Hakija: Saamelaiskäräjät

Hankkeen tarkoituksena on selvittää saamelaisten perinteisten elinkeinojen tilaa, saamelaisten elinkeinorakennetta sekä laatia selvitykset siitä, miten saamelaisten perinteisten ja modernien elinkeinojen kannattavuutta, elinvoimaisuutta ja koulutusta voidaan kehittää ja tukea. Perinteisten elinkeinojen tilan selvittämistä varten ei ole olemassa perustietoa, tilastotietoa eikä olemassa olevista rekistereistä voida saada tietoa perinteisten elinkeinojen harjoittajista. Kerättävät tilastot palvelisivat saamen kansaa, toimisivat saamelaiskäräjien toiminnan tukena ja lisäisivät tietoa saamelaiskulttuurin nykytilasta.

Saamelaiskäräjät on yhdessä saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien kanssa tehnyt esityksen paimennustuesta saamelaisten kotiseutualueelle. Saamelaisten kotiseutualueen porojen paimennustuki tukisi merkittäväällä tavalla poronhoitoon perustuvan saamelaiskulttuurin säilymistä ja kehittymistä. Saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien poronhoitajille tulisi varata 1,4 miljoonan euron vuotuinen paimennustuki. Tuen perustana on 20€/lukuporo. Tuen tarkoitus on korvata paimennuksesta aiheutuneet ylimääräiset polttoaine- ja kalustokulut. Paimennustuen myöntämisellä ennaltaehkäistäisiin myös petovahinkojen syntyä ja näin rahaa säästyisi petovahinkojen korvauksien pienemisen seurauksena.

Biodiversiteettisopimuksen artikla 8(j) velvoittaa sopimusosapuolia suojelemaan alkuperäiskansojen biodiversiteettiin liittyvää perinteistä tietoa. Biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksessa on päätetty ottaa indikaattorit käyttöön selvittämään alkuperäiskansojen kielellistä diversiteettiä (monimuotoisuutta), perinteisten elinkeinojen ja perinteisten asuma-alueiden tilaa. Biodiversiteettitoimintaohjelmassa 2012-2020 on asetettu seuraava tavoite:

85) Valmistaudutaan ottamaan käyttöön CBD-yleissopimuksen osapuolikokouksen hyväksymät indikaattorit, jotka koskevat kielellistä monimuotoisuutta, saamelaisten kotiseutualueen maankäytön ja perinteisten elinkeinojen tilannetta ja kehitystä sekä perinteisen tiedon, innovaatioiden ja käytänteiden tilannetta ja kehitystä. Hankkeella toimeenpannaan biodiversiteettitoimintaohjelman velvoitteita.

Hankkeen aikana

- 1) tehdään kyselytutkimus saamelaiskäräjävaalien 2015 yhteydessä saamelaisille saamelaisten elinkeinorakenteesta, saamelaiselinkeinojen tilasta ja kehittämistarpeesta
- 2) tehdään analyysi kyselylomakkeen tietojen perusteella saamelaisten elinkeinorakenteesta sekä tehdään esitykset elinkeinojen kehittämis-, koulutus- ja tukemistarpeiksi
- 3) Laaditaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen tilaa koskeva indikaattori
- 4) laaditaan esitys saamelaisen elinkeinorahaston perustamiseksi (esiselvitys)

Hakija/toteuttaja

Saamelaiskäräjät

Toteutusaika

2015–2016, hankkeen kesto 10 kk

Arvio budjetista

60 000 (sis. palkkakulut ja palkkiot sivukuluineen, vuokratkustannukset, ostopalvelut, matkakulut sekä muut kustannukset)

Rahoitussuunnitelma

Esiselvityksen tekemiseen haetaan erillistä rahoitusta

Mahdolliset rahoittajat

EAKR, ERS, maaseutuohjelma, valtio

3.2.4. Oahppoofelaš-saamelaisnuorille tarkoitettu opinto-opas

Strateginen valinta II: Rakennemuutokseen vastaaminen – tehämä pois.

Saamelaiskulttuuriosion strateginen valinta: Lasten ja nuorten Sápmi

Toteuttaja: Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto

Hankkeen tarkoituksena on selvittää kokonaisvaltaisesti, millä aloilla on nyt ja tulevaisuudessa työpaikkoja saamelaisten kotiseutualueella saamelaisnuorille. Hanke toteutetaan palkkaamalla työntekijä tekemään selvitystä saamelaisten kotiseutualueen alueen työvoiman tarpeesta nyt ja tulevaisuudessa. Selvityksessä painatetaan nuoria kiinnostava, helppolukuinen ja selkeä saamelaisnuorille tarkoitettu opinto-opas, jota jaetaan peruskoulun ja toisen asteen päättävillä nuorilla suomeksi ja saameksi. Opas laitetaan saataville myös internetiin. Hankkeen työntekijä vierailee saamelaisalueen kouluilla kertomassa työllistävistä aloista sekä kuinka kyseisille aloille voidaan kouluttautua.

Toteutusaikataulu: 2015

Rahoitus: OKM, nuorisotoimen harkinnanvarainen valtionavustus

3.2.5 Saamelaisopetuksen kehittämishanke

Strateginen valinta II: Rakennemuutokseen vastaaminen – tehämä pois.

Saamelaiskulttuuriosion strateginen valinta: Saamelaiskulttuurin mukainen koulutuspolku on mahdollinen

Tavoitetila 2017: Saamelaiskulttuurin mukainen koulutuspolku on mahdollinen**Hankekuvaus**

Saamelaisopetuksen kehittämishanke luo perustan saamelaiskulttuurin mukaisen koulutuspolun rakentumiselle, jonka avainkysymyksiä ovat saamen kielen, saamelaisen kulttuurin ja saamenkielisen opetuksen saatavuus, opettaja- ja oppimateriaalipula ja kokonaisvaltainen kehittämistyö. Hankkeen avulla edistetään saamelaisopetuksen toimijoiden, vanhempien ja päättäjien verkostoitumista sekä lisätään tietoa saamelaisopetuksen mahdollisuuksista koko maassa ja siten vaikutetaan opetuksen saavutettavuuteen. Hankkeen avulla etsitään, suunnitellaan ja testataan toimintamalleja tulevaisuudessa perustettavaa saamelaisopetuksen kehittämis- ja resurssikeskusta varten sekä tehdään pohjatyötä saamelaisopetuksen arviointimalleihin, joiden avulla voidaan muun muassa parantaa saamelaisen opetuksen kokonaisvaltaista kehittämistä.

Toiminta-alue

Hankkeessa toimitaan ensisijaisesti saamelaisten kotiseutualueella mutta myös niillä alueilla Lapissa ja muualla Suomessa, joilla saamelaisopetuksen järjestäminen on tarpeellista.

Hankkeen toteutusaika: 1.6.2015 – 31.12.2017

Hankkeeseen palkattava henkilöstö

Projektikoordinaattori 2v 7 kk

Projektityöntekijä I 2v

Projektityöntekijä II 1 v

Arvio budjetista

Hankkeen budjettiarvio on vuosille 2015-2016 yhteensä 340 900 euroa ja vuodelle 2017 204 700 euroa.

Saamelaisopetuksen kehittämishanke	2015	2016	2017	yhteensä
Henkilöstömenot				
Palkattu henkilöstö	36 000	162 400	113 200	311 600
Palvelujen ostot	19 000	104 000	81 000	204 000
Aineet tarvikkeet ja tavarat	1 500	2 000	500	4 000
Vuokrat	3 000	10 000	8 000	21 000
Muut menot	1 000	2 000	2 000	5 000
Menot yhteensä	60 500	280 400	204 700	545 600

Rahoitussuunnitelma

Hankerahoitus

Saamelaiskäräjät

Opetushallitus, Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kunnat

3.2.6 Saamen kielen puhujien määrän selvittäminen ja saamen kielilain toteutuminen

Strateginen valinta II: Rakennemuutokseen vastaaminen – tehämä pois.

Saamelaiskulttuuriosion strateginen valinta: Kieli ja kulttuurinen rikkaus

Toteuttaja: Saamelaiskäräjät

Biodiversiteetti-toimintaohjelmassa 2012-2020 on asetettu seuraava tavoite: 85) Valmistaudutaan ottamaan käyttöön CBD-yleissopimuksen osapuolikokouksen hyväksymät indikaattorit, jotka koskevat kielellistä monimuotoisuutta, saamelaisten kotiseutualueen maankäytön ja perinteisten elinkeinojen tilannetta ja kehitystä sekä perinteisen tiedon, innovaatioiden ja käytänteiden tilannetta ja kehitystä. Kielellistä diversiteettiä kuvaavan indikaattorin tarkoitus on kuvata artikla 8(j):n suojeleman luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon tilaa.

Tiedon tarvetta saamen kielen puhujien määrästä ja sen kehityksestä on kansalliseen lainsäädäntöön ja sen toimeenpanoon liittyen. Saamen kielilain (1086/2003) on tarkoitus osaltaan turvata saamelaisten oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Lain 29 §:n mukaan saamen kielen toimisto antaa yhdessä saamelaiskäräjien asettaman saamen kielineuvoston kanssa vaalikausittain saamelaiskäräjille kertomuksen saamen kieltä koskevan lainsäädännön soveltamisesta sekä saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta ja kieliolojen kehityksestä. Kattava selvitys ja kertomus saamen kielilain toteutumisesta viranomaistoiminnasta vuosina 2004-2006 annettiin vuonna 2008. Selvitys perustui viranomaisille ja muille tahoille lähetettyihin kyselylomakkeisiin. Kyselyssä selvitettiin myös viranomaisten henkilöstön saamen kielen taitoa. Tämän jälkeen vastaavaa selvitystä ei ole tehty eikä vastaavaa kyselyä ole tehty saamen kielen puhujille. Saamen kielilain toteutumisen ja vaikuttavuuden selvittämiseksi tilasto saamen kielen puhujien määrästä ja kehityksestä olisi tarpeen.

Valtioneuvosto on hyväksynyt periaatepäätöksen toimenpideohjelmaksi saamen kielten elvyttämiseksi. Ohjelman toimeenpanon ja vaikuttavuuden kannalta tieto saamen kielen puhujien määrästä ja sen kehityksestä sekä saamelaisten saamen kielen käytöstä ja saamen kielilain toimeenpanon toteutumisesta on tarpeen.

Hankkeen tavoitteena on:

- 1) selvittää saamen kielen puhujien määrää ja saamelaisten saamen kielen käyttöä saamelaiskäräjävaalien yhteydessä kerättävällä kyselylomakkeella
- 2) Analysoidaan kyselylomakkeiden tiedot
- 3) Laatia biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksen päätöksen mukainen indikaattori saamelaisten kielellisestä diversiteetistä
- 4) selvittää saamen kielilain toteutumista viranomaistoiminnassa viranomaisille ja työntekijöille suunnatuilla kyselylomakkeilla
- 5) Selvittää haastattelujen avulla saamelaisten käsityksiä saamen kielilain toteutumisesta
- 6) Laatia raportti saamen kielen tilasta, saamen kielilain toteuttamisesta ja esittää tarvittavia kehittämistoimenpiteitä saamelaisten kieliolojen parantamiseksi

Hankkeen toteutusaika on

1.2.2015 – 30.3.2016

Hankkeeseen palkattava henkilöstö

- projektipäällikkö 1 v 2 kk
- projektityöntekijä 10 kk
- projektityöntekijä/ATK 4 kk

Arvio budjetista 2015 – 2016

	2015	2016	yhteensä
Henkilöstömenot			
Henkilöstön palkat sivukuluineen	112000	31 000	143 000
Palvelujen ostot	48 000	28 000	56 000
Aineet tarvikkeet ja tavarat			
tietokoneet,ohjelmat	7 000	2000	9 000
Vuokrat	8 000	2000	10 000
Muut menot	1 000	2000	3 000
Menot yhteensä	156 000	65 000	221 000

Rahoitus:

Valtioavustus, EAKR, Saamelaiskäräjät

3.3. Esitys Lapin liiton hankkeeksi

Saamelaiskäräjillä on rajalliset mahdollisuudet suunnitella ja toimeenpanna hankkeita, koska sillä ei ole siihen resursseja. Tämä on johtanut osaltaan siihen, että edellisen maakuntaohjelman saamelaiskulttuuriosio toteutui hyvin heikosti. Saamelaiskäräjät esittääkin, että Lapin liitto ja saamelaiskäräjät suunnittelisivat yhdessä hankkeen, jolla houkutellaan osaavaa ja saamenkielistä väkeä muuttamaan takaisin saamelaisten kotiseutualueelle. Lappi-sopimuksessa on asetettu tavoitetilaksi vuoteen 2017 mennessä, että Saamelaisten kotiseutualueella kattavat tietoliikenneyhteydet ovat mahdollistaneet paluumuuttoa ja luoneet paremmat edellytykset alueen elinkeinojen kehittymiselle.

Saamelaisten kotiseutualueen kunnat ovat muuttotappiokuntia ja saamenkielisten palvelujen järjestämistä vaikeuttaa osaavan saamenkielisen työvoiman vähäisyys. Saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuuden turvaamiseksi tulisi ryhtyä pikaisiin toimenpiteisiin lisäämällä paluumuuttoa ja samanaikaisesti estää aivovienttiä etelään ja naapurimaihin. Saamelaiskäräjät kuitenkin korostaa, että jotta hanke olisi uskottava, tulisi Lapin liiton ja sen keskeisten jäsenkuntien parantaa imagoaan saamelaisasioissa ja sitoutua aidosti maakuntaohjelman saamelaiskulttuuriosion toimeenpanoon ja saamelaisten oikeuksien kunnioittamiseen. Nykyinen saamelaisvastainen ilmapiiri monissa saamelaisten kotiseutualueen kunnissa, joita myös kuntien johto tukee omalla toiminnallaan, on hyvin vahingollista saamelaisille ja johtaa monelle poismuuttoon. Hyvin monet perheelliset saamelaiset ovat huolissaan siitä, voivatko he kasvattaa kielteisessä ilmapiirissä ja ympäristössä omia lapsiaan ja harkitsevat muuttoa lähivaltioihin tai etelään. Tilanne on hyvin vakava ja Lapin liiton tulisi aluekehitysviranomaisena ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi.

4. Esitykset Lapin maakunnan yhteistyöasiakirjaan

Saamelaiskäräjät esittää seuraavia seikkoja otettavaksi yhteistyöasiakirjaan. Esitykset on laadittu vuoden 2013-2014 yhteistyöasiakirjan rakenteen pohjalta.

Saamelaiskäräjät esittää, että maakuntakohtaiseksi valintakriteeriksi saamelaiskulttuurin osalta otettaisiin seuraava kriteeri: *hanke edistää maakuntaohjelman saamelaiskulttuuriolosuhteiden toimeenpanoa ja luo edellytyksiä saamelaiskulttuuriolosuhteiden vision toteuttamiseksi.*

Hankkeiden sisällöllistä arviointia koskevaan kohtaan lisätään: *Saamelaiskulttuuria koskevien hankkeiden osalta hankkeen sisällöllisestä arvioinnista pyydetään saamelaiskäräjiltä lausuntoa, ellei se ole saamelaiskäräjien oma hakemus.*

Saamelaiskäräjät esittää seuraavia painopisteitä saamelaiskulttuurin osalta eri toimintalinjoihin. Toimintalinjat ovat Suomen rakennerahasto-ohjelman 2014-2020 mukaisia.

Toimintalinja 1 : pk-yritystoiminnan kilpailukyky

- saamelaisten perinteisten elinkeinojen elinvoimaisuuden - poronhoito, kalastus, metsästys ja käsityö - tukeminen uusilla innovaatioilla ja uusien saamelaisyriyten perustamisen tukeminen yrityshautomotoiminnalla ja markkinointia kehittämällä
- saamelaisen perinteisiin elinkeinoihin liittyvän ekologisen matkailun verkostoimisen, markkinoimisen ja kehittämisen parantaminen

Toimintalinja 2 : uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen

- saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukeminen

Toimintalinja 3: työllisyys ja työvoiman liikkuvuus

- saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisen ja koulutetun väestön paluunutta edistävä hanketoiminta
- räätälöityjä saamelaiskulttuurin mukaisia oppisopimuskoulutushankkeita nuorille ja syrjäytymisvaarassa oleville saamelaisille pitkäaikaistyöttämille
- hankkeet, joilla tuetaan saamelaista naisyritystä ja saamelaisnaisten mahdollisuuksia päästä perinteisten elinkeinojen pariin

Toimintalinja 4: koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen

- räätälöidyn täydennyskoulutuksen järjestäminen monimuoto-opetuksena saamelaisten kotiseutualueella työelämässä oleville
- korkeakouluopetuksen kehittäminen saamelaisten kotiseutualueella
- verkko-opetuksen kehittämishankkeet ja oppimisalustojen kehittäminen internetiin
- saamen kielen aikuiskoulutuksen kehittämishankkeet
- investointihakkeet, jotka tukevat saamelaisten koulutusta ja työllisyyttä

Toimintalinja 5: sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta

- saamenkieliset ja saamelaiskulttuurin mukaiset työelämävalmennushankkeet
- saamelaisten yhdenvertaisuutta ja sosiaalista tasa-arvoa edistävät hankkeet
- investointihakkeet, jotka tukevat saamelaisten sosiaalisen tasa-arvoisuuden toteutumista

Toimintalinja 6: tekninen tuki

- kappaleessa 1 esitetty tiedotus ja koulutus EU-rahoitusmahdollisuuksista ja eri toimijoiden verkostoitumisen edistäminen saamelaisten kotiseutualueella

Inarissa 16.9.2014

Klemetti Näkkäljärvi
Puheenjohtaja

Pia Ruotsala
Ma hallintopäällikkö

Tiedoksi: Maakunnan yhteistyöryhmä (MYR)